

AYRIMCILIĞA KARŞI

AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİNDE BAŞVURU MEKANİZMALARININ KULLANILMASININ DESTEKLENMESİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından desteklenmektedir.

AYRIMCILIK NEDİR?

Genel olarak ayrımcılık; eşit durumda olduğu düşünölen kişilere, bir hak veya yükümlölükle ilgili olarak, geçerli bir neden olmaksızın isteyerek veya istemeyerek icrai veya ihmali bir eylem biçiminde eşit muamele edilmemesi olarak tanımlanabilir.

Kişiler veya durumlar arasında bir farklılık olmamasına rağmen farklı davranış ya da durumlar yaratılması özellikle insan haklarına erişimde büyük engel ve sorunlara sebep olmaktadır. İnsanların ırk, renk, din, dil, cinsiyet ya da cinsel kimlik, yaş, engellilik, siyasal görüş vs. her türlü farklılıklarından dolayı hak ihlalline uğramamaları, mağduriyete maruz kalmamaları için evrensel insan hakları metinlerinde ayrımcılık konusuna büyük önem verilmiş ve ayrımcılıkla ilgili yasaklar konulmuştur.

ULUSLARARASI HUKUK METİNLERİNDE AYRIMCILIK VE AYRIMCILIK YASAĞI

Ayrımcılık kavramı uluslararası hukukta ilk kez 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile ortaya çıkmıştır. Hukuken bağlayıcı ve ayrımcılık yasağını içeren en kapsamlı insan hakları sözleşmelerinin; Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşme ile Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi olduğu söylenebilir.

Kültürel ve bölgesel temelleri farklılıklar göstermekle birlikte, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi 18 No'lu Genel Yorumu'nda ayrımcılık şu şekilde tanımlamaktadır:

" 26. madde herkese yasalar önünde eşitlik sağlanması ve herkesin hiçbir ayırım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunması gerektiğini ve bu bakımdan yasaların her türlü ayırımı yasaklayarak ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa karşı eşit ve etkili korumayı sağlaması gerektiğini dile getirir." (Lema Uyar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 40-41).

Devletler, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum, siyasi veya başka görüş ve statülere dayalı olarak hiçbir ayırım gözetmeksizin hukukten tanınmış tüm hakları herkese sağlamakla ve bu haklara saygı göstermekle yükümlüdür.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

"**Madde 2** – Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

"Madde 14 - Ayrımcılık Yasağı

Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

Avrupa Birliği Direktifleri

- İrk ve Etnik Kökene Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele Edilmesi İlkesinin Uygulanmaya Konulmasına İlişkin Direktif (Konsey Direktifi 2000/43/EC)
- İstihdam ve İş Konusunda Eşit Muamele İçin Bir Genel Çerçeve Oluşturulmasına İlişkin Konsey Direktifi (Konsey Direktifi 2000/78/EC)
- İş ve İstihdam Alanında Kadın-Erkek Arasında Fırsat Eşitliği ve Eşit Davranma İlkelere İlişkin Direktif (Konsey Direktifi 2006/54/EC)

Ayrımcılık ve ayrımcılık yasağının tanımlandığı diğer uluslararası sözleşmeler:

- Birleşmiş Milletler Her Türlü İrk Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme(1965)
- Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966)
- Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966)
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(1979)
- İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayrinsani veya Küçültücü Muameleye veya Cezaya Karşı Sözleşme(1984)
- Çocuk Hakları Sözleşmesi(1989)
- Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Haklarına İlişkin Sözleşme(1990)
- Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme(2006)

AYRIMCILIK YASAĞININ GÜNCEL BİÇİMLERİ

Doğrudan Ayrımcılık

Bir kişi veya grubun, ayrımcılığın yasaklandığı hususlardan (dil, etnik köken, cinsel yönelim, engellilik vs.) birine dayalı olarak hak ve özgürlüklerinden, aynı veya benzer konumda olduğu diğer kişilerle eşit bir şekilde yararlanmasını politika, kanunlar veya mahkeme kararı yolu ile engelleme ya da zorlaştıırma niyet veya etkisine sahip her türlü fark, dışlama ya da sınırlama doğrudan ayrımcılığı ifade eder.

Doğrudan ayrımcılık; bir kişi veya grubun daha dezavantajlı duruma geldiği herhangi bir kamusal bir eylem veya ihmal sonucunda karşılaşılan ayrımcılıktır.

İHAM doğrudan ayrımcılığı: "benzer durumdaki kişilerin gördükleri muamelede, belirlenebilir bir özelliğe dayalı bir farklılık" olarak nitelendirmektedir (Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı, 2010, s. 22.).

Doğrudan ayrımcılık; İrk veya Etnik Kökenine Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele Edilmesi İlkesinin Uygulanmasına Dair 29 Haziran 2000 tarihli ve 2000/43/EC Sayılı Konsey Direktifi'nde "bir kişiye, ırk veya etnik kökene dayalı olarak, karşılaştırılabilir bir durumda, diğer bir kişiye göre daha az tercih edilir şekilde muamele edilmesi, edilmiş olması veya edilebilir olması halinde doğrudan ayrımcılık söz konusudur." şeklinde tanımlanmıştır.

Örneğin, bir ev sahibinin kişinin cinsiyetinden, ırkından veya bir engel durumundan dolayı kiralamaması bir doğrudan ayrımcılıktır.

Dolaylı Ayrımcılık

Bir yasa veya düzenlemenin herkese eşit uygulanması, belli ırk, cinsiyet, renk, etnik köken, göçmen statüsü, milliyet, engellilik veya din ve inanca mensup kişiler üzerinde haksız etki yaratması sonucu karşılaşılan ayrımcılıktır.

Dolaylı ayrımcılıkla ilgili İHAM; "bir muamele farkının, tarafsız bir dille ifade edilmiş olmakla beraber bir gruba karşı ayrımcılık oluşturan genel bir politika veya düzenlemenin orantısız aleyhte etkileri şeklini alabileceğini" belirtmiştir (Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı, 2010, s. 29.).

Dolaylı ayrımcılık; İrk veya Etnik Kökenine Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele Edilmesi İlkesinin Uygulanmasına Dair 29 Haziran 2000 tarihli ve 2000/43/EC Sayılı Konsey Direktifi'nde: "görünüşte tarafsız olan bir düzenleme, ölçüt veya uygulama, bir ırk veya etnik kökene mensup kişilere, başka kişilerle karşılaştırıldığında belirli bir dezavantaj yaratıyorsa ve söz konusu düzenleme, ölçüt veya uygulama meşru bir amaçla haklı kılınmadıkça ve söz konusu amaca ulaşmak için kullanılan araçlar uygun ve gerekli olmadıkça, dolaylı ayrımcılık teşkil eder." şeklinde tanımlanmıştır.

Örneğin, zorunlu askerlik hizmetini dini inancı nedeniyle yapmayı reddeden kişilerin yargılanması bir dolaylı ayrımcılık türüdür.

Bağlantılı Ayrımcılık

Bir kişinin kendisiyle bağlantılı bir başka kişinin nitelikleri sebebiyle ayrımcılığa uğramasıdır. Örneğin, bir kimsenin eşinin etnik kökeni, inancı sebebiyle ayrımcılığa uğraması bağlantılı ayrımcılıktır.

Çok Temelde Ayrımcılık

Çok temelde ayrımcılık üç şekilde ortaya çıkabilmektedir;

- Bir kişinin kimliğini oluşturan birden fazla özellik çerçevesinde farklı özellikler açısından farklı zamanlarda ayrımcılığa uğramasıdır. Örneğin, etnik kökeni farklı bir kadının çalışma yaşamında terfi etmesine kadın olduğu gerekçesiyle izin verilmemesi ve bu kişinin bir kamu hizmetinden yararlanmasının etnik kimliği nedeniyle engellenmesi,
- Bir kişinin kimliğini oluşturan birden fazla özellik çerçevesinde farklı özellikler açısından aynı zamanlarda ayrımcılığa uğramasıdır. Örneğin, işe alım sürecinde işveren tarafından öngörülen deneyime sahip olduğu halde, anadili farklı olması sebebiyle o ülkenin resmi dilini iyi derecede konuşamayan ve yaşı işverenin öngördüğü yaştan fazla olduğu gerekçesiyle işe alınmaması,
- Bir kişinin kimliğinin bir parçası olan farklı temellerde, aynı anda ayrımcılığa uğramasıdır. Örneğin, etnik kökeni farklı bir kadının hem kadın hem etnik köken farklılığıyla işe alınmaması.

Taciz

Taciz etme AB ayrımcılık yasağı yönergeleri kapsamında özel bir ayrımcılık tipi olarak yer alır.

Ayrımcılık Yasağı Yönergelerine göre;

Bir kimsenin haysiyetini zedelemek niyetiyle veya bu etkiye yol açacak şekilde ve/veya korkutucu, düşmanca, aşağılayıcı, onur kırıcı veya rencide edici bir ortam yaratmak niyetiyle veya bu etkiye yol açacak şekilde bir korunan temel ile ilgili arzu edilmeyen bir davranış olduğunda, tacizin ayrımcılık olduğu kabul edilecektir (Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı, 2010, s. 31.).

İrk, etnik köken, din, renk, cinsiyet, dil, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, engellilik, doğuş veya herhangi statü ve mensubiyetten dolayı taciz, rencide edici, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya tehdit içeren bir söylem veya hareketin gerçekleşmesidir.

Örneğin; işyeri, park, toplu taşıma aracı, hastane gibi kamu alanlarında bir ırka, etnik kökene, dine veya cinsiyete yönelik saldırgan ifadeler kullanılması veya bir etnik kökene veya bir inanca yönelik olarak ev, iş yeri gibi alanların belli sembollerle işaretlenmesi taciz boyutunda olan bir ayrımcılık türüdür.

Mağdurlaştırma

Mağdurlaştırma, bir kişinin ayrımcılığa uğradığı gerekçesiyle yaptığı şikayet sonucunda kötü davranışla karşılaşması veya farklı muamele görmesi ya da bir kişinin ayrımcılığa uğradığı gerekçesiyle şikayette bulunan diğer bir kişiyi desteklemesi sonucunda benzer muamelelerle karşılaşmasıdır.

Kişiler olumsuz tepki görmemek veya olumsuz yönde sonuçlarla karşılaşmamak için, ayrımcılık yasağına ilişkin şikayette bulunma, tanıklık yapma, bir kişiye destek olma konusunda çekimser kalabilmektedir.

Ayrımcılık mağdurlarının toplum içerisinde büyük oranda dezavantajlı gruplara mensup olduğu düşünüldüğünde, mevcut güç dengesizliğinin giderilmesi noktasında mağdurlara daha fazla koruma sağlanmalıdır.

Taciz veya ayrımcılık yasağının ihlalini oluşturan başka bir nedenden dolayı şikayet eden bir öğrencinin okul yönetimi tarafından hakkında disiplin soruşturmasının başlatılması veya başka bir olumsuz davranışa maruz bırakılması bir mağdurlaştırma örneğidir.

TÜRKİYE HUKUKUNDA AYRIMCILIK VE AYRIMCILIK YASAĞI

Türkiye hukukunda ayrımcılığın yasaklanması, başta Anayasa olmak üzere birçok kanun ve yönetmelik tarafından düzenlenmiştir. Yıllar içerisinde yapılan mevzuat değişiklikleriyle ayrımcılık temelleri genişletilmiş veya değiştirilmiş, kanunlarda 'eşitlik ilkesi' veya 'ayrımcılığın yasaklanması' başlıkları altında yer almayı sürdürmüştür (İrk, Etnik Köken, Din ve İnanç Temelli Ayrımcılık İzleme Raporu, s.11).

Türkiye hukukunda başta Anayasa olmak üzere çeşitli kanun ve yönetmelikler çerçevesinde temel insan hakları ayrımcılık yasağı kapsamında koruma altına alınmıştır.

- Yaşam,
- Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği,
- Siyasi Haklar,
- Adalete Erişim,
- Barınma,
- İstihdam,
- Eğitim,
- Sağlık,
- Mal ve Hizmetlere Erişim

-Anayasa

"Madde 10 - Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.(Ek fıkra:7.5.2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.(Ek cümle:12.9.2010-5982/1 md.)Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.(Ek fıkra:12.9.2010-5982/1 md.)Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

-Türk Ceza Kanunu

"Madde 122- (Değişik: 2.3.2014-6529/15 md.)

(1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

- a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
 - b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
 - c) Bir kişinin işe alınmasını,
 - d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını,
- engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

-İş Kanunu

"**Madde 5** – (Ek: 6/2/2014-6518/57 md.) İş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.

İşveren, esaslı sebepler olmadıkça tam süreli çalışan işçi karşısında kısmî süreli çalışan işçiye, belirsiz süreli çalışan işçi karşısında belirli süreli çalışan işçiye farklı işlem yapamaz.

İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz.

Aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmaz.

İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz..."

-6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu;

"Madde 3/2-

"Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."

- Engelliler Hakkında Kanun

"**Madde 4/A-** (Ek:6/2/2014-6518/65 md.) Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."

-Milli Eğitim Temel Kanunu

"**Madde 4** – Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz."

"**Madde 8** – Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.

Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır."

-Devlet Memurları Kanunu

"Madde 7 – (Değişik: 12/5/1982 - 2670/2 md.)

Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.

Devlet memurları her durumda Devletin menfaatlerini korumak mecburiyetindedirler.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Aynı nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaşmaya, teşekküle veya derneğe katılamazlar, bunlara yardım edemezler,”

Türkiye, ayrımcılık yasağını içeren uluslararası insan hakları sözleşmelerinin birçoğunda taraf devlet statüsündedir. Ayrımcılığa ilişkin bir uyuşmazlığın yargı önüne geldiği durumlarda Türkiye’de yürürlükte olan yasal mevzuat içerisinde doğrudan veya dolaylı ayrımcılık içeren hükümlerin yerine, bunları yasaklayan uluslararası insan hakları sözleşmelerinin uygulanması gerekliliği Anayasal güvence altındadır.

İnsan hakları sözleşmeleri; bütün haklar bakımından ırk, etnik köken, din veya inanç, dil temelli ayrımcılığı kesin bir şekilde yasaklar. Eğitim, sağlık, barınma, kamu hizmetlerinden faydalanma, çalışma hakkı bakımından ayrımcılık yasaktır ve devletler ayrımcılığı önleyici etkili politikalar geliştirmek zorundadır.

AYRIMCILIĞA KARŞI BAŞVURU MEKANİZMALARI

ULUSAL BAŞVURU MEKANİZMALARI

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)

TİHEK, 2016 yılında 6701 Sayılı Kanun ile "insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere" kurulmuştur.

Hangi durumlarda TİHEK'e başvurulabilir?

TİHEK'e, 6701 Sayılı Kanun ile yasaklanan cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri kapsamında, gerçek kişiler ya da özel hukuk tüzel kişiler hakkında başvuru yapılabilir.

Öncelikle, kanuna aykırı olduğu düşünülen uygulamanın (ayrımcılığın) ortadan kaldırılması ilgili kişi ya da kurumdan talep edilmelidir. Ayrımcı uygulamayı yaptığı iddia olunan taraf talebi reddeder veya 30(otuz) gün içerisinde cevap vermezse TİHEK'e başvuru hakkı doğar. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.

Kimler TİHEK'e başvurabilir?

- Gerçek kişiler,
- Tüzel kişiler (dernek veya vakıf gibi),
- Kamu kurum ve kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları başvuru yapabilir.

TİHEK'e başvuru nasıl yapılır?

- Başvuru, kurumun internet sitesinde yayımlanan "Gerçek Kişiler İçin Başvuru Formu (EK-1)" veya "Tüzel Kişiler İçin Başvuru Formu (EK-2)"nu doldurularak yapılabileceği gibi formdaki zorunlu bilgileri içeren bir dilekçe ile de yapılabilir.

<https://www.tihek.gov.tr/gorev-alani-3/>

- Başvuru dili Türkçedir. Ancak başvurucu başka bir dilde kendini daha iyi ifade edebiliyorsa, TİHEK tarafından haklı ve makul bulunması halinde, başka bir dilin kullanılması kabul edilebilir.
- Başvuruya, ilgili destekleyici bilgi ya da belgeler (varsa) eklenmesi gerekmektedir.
- Başvuruda kimlik bilgilerinin gizli tutulması talep edilebilir.
- Başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz.
- Valilik veya kaymakamlıklara yapılan başvurularda, başvuru tarih ve sayı vermek suretiyle kayıt altına alınır. Daha sonra (varsa) ekleriyle birlikte en geç üç (3) iş günü içinde doğrudan Kuruma gönderilir.
- Faks veya e-posta yoluyla yapılan başvurularda ait dilekçe asılları, on beş (15) gün içinde kuruma gönderilmediği halde başvuru geçersiz sayılmaktadır. Kayıtlı e-posta yoluyla yapılan başvurularda bu şart aranmamaktadır.
- Haklı bir nedenin bulunması hâlinde, başvuru yapılan yerde formun doldurulmasına yardımcı olunmak suretiyle sözlü olarak yapılan başvurular da kabul edilebilir.
- Başvuru kanuni temsilci veya vekil aracılığıyla da yapılabilir.

- Başvuru için vatandaşlık şartı aranmaz, Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu kişiler de TİHEK'e başvuru yapabilir.
- Aynı konuda yargı organlarında yürütülen bir süreç var ise TİHEK'e başvuru yapılamaz.
- TİHEK'e başvuru yapılması, dava açmaya ilişkin süreleri durdurur. Süreye ilişkin haklar saklı kalır.
- İş Kanunu Madde 5 kapsamına giren ayrımcılık iddialarıyla ilgili başvurular, İş Kanunu ya da ilgili mevzuatta belirtilen şikâyet usulleri izlendikten sonra, herhangi bir yaptırım uygulanmadığı takdirde TİHEK'e yapılabilir.
- TİHEK'e başvuru için ücret ödenmesi gerekmemektedir.

TİHEK İletişim Bilgileri:

İnternet sitesi	: http://tihek.gov.tr
E-posta	: baskanlik@tihek.gov.tr
Başvuru Bilgi	: esitlik@tihek.gov.tr
Adres	: Yüksel Cad. No: 23 06650, Kızılay-ANKARA

2. Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) / Ombudsmanlık

KDK, 2012 yılında 6328 sayılı kanunla kurulmuş olan, kamu hizmetlerinin işleyişini insan hakları, hukuk ve hakkaniyete uygunluk yönünden incelemek ve araştırmak üzere oluşturulmuş bir şikâyet mekanizmasıdır.

KDK, "idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir".

Hangi durumlarda KDK'ye başvurulabilir?

KDK'ye kamu gücü ve kaynağını kullanan idarenin her türlü eylem ve işlemlerinde temel insan haklarına, hukuka ve hakkaniyete aykırılık durumlarında başvuru yapılabilir.

Bakanlıklar, belediyeler, sosyal güvenlik kurumları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının eylem ve işlemlerinde ayrımcılık yasağı kapsamında olan bir husus var ise KDK başvurusu mümkündür.

Kuruma başvuruda bulunulabilmesi için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda öngörülen idari başvuru yolları ile özel kanunlarda yer alan zorunlu idari başvuru yollarının tüketilmesi gereklidir. İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular ilgili kuruma gönderilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, idari başvuru yolları tüketilmese dahi başvuruları kabul edebilir.

Öncelikle, kanuna aykırı olduğu düşünülen uygulamanın (ayrımcılığın) ortadan kaldırılması için idareye başvuru esastır. İdare talebi reddeder veya 60 (altmış) gün içerisinde cevap vermezse bu sürenin sonundan itibaren 6 (ay) içerisinde başvuru yapılmalıdır. . Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.

Kimler KDK'ye başvurabilir?

Ombudsmanlığa, idarenin eylem ve işlemleri sebebiyle menfaatinin ihlal edildiğini düşünen kişi ve kurumlar başvurabilir.

İnsan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları, kamuyu ilgilendiren genel konulara ilişkin başvurularda, "menfaat ihlali" şartı aranmaz.

KDK'ye başvuru nasıl yapılır?

• Başvurular, elektronik ortamda e-başvuru üzerinden, e-devlet üzerinden, e-posta yoluyla ya da Kurum ya da Kurum'un açmış olduğu bürolara yapılabilir. Kurum'un resmi sitesinde yer alan "Gerçek Kişiler İçin Şikâyet Başvuru Formu" ya da "Tüzel Kişiler İçin Şikâyet Başvuru Formu"nun doldurularak imzalanması gerekmektedir.

<https://www.ombudsman.gov.tr/basvuru-formu/index.html>

- Başvuru ile ilgili tüm bilgi ve belgeleri mutlaka forma ekleyerek şahsen ya da posta yoluyla kuruma ulaştırılmalıdır. Başvuru formunu doldurmadan, zorunlu bilgileri içeren imzalı dilekçelerle de başvuruda bulunmak mümkündür.
- Başvuru dili kural olarak Türkçedir. Ancak başvuru başka bir dilde kendini daha iyi ifade edebiliyorsa, Kurumca haklı ve makul bulunması halinde, başka bir dilin kullanılması kabul edilebilir.
- Başvurucunun talebi üzerine şikâyet başvurusu gizli tutulur.
- Başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Valilik yapılan başvuruları en geç 3(üç) iş günü içerisinde doğrudan Ombudsmanlığa gönderir.
- Başvuru için T.C. vatandaşı olma şartı aranmaz.
- Başvuruyu, kişinin kendisi ya da kanuni temsilcisinin yapması gerekmektedir. Başkası adına başvuru ancak kanuni temsilci aracılığıyla, temsilen veya vekâlete dair geçerli belge sunularak yapılabilir.
- 18 yaşından küçükler, www.kdkcocuk.gov.tr adresinden yaşadıkları hak ihlallerini bildirebilirler.
- Hâlihazırda yargı organları tarafından görülmekte olan ya da yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklar hakkında Kurum'a yapılan şikâyetler incelenmemektedir.
- Mağdur olan kişinin dava açma süresi başvurunun yapıldığı andan itibaren durdurulur. Başvurunun incelenmesi neticesinde karara bağlanması ve ilgiliye tebliğ edilmesi tarihinden itibaren, durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye devam eder.
- Başvuru için herhangi bir ücret ödenmesi gerekmez.
- Kurum, inceleme ve araştırmasını başvuru tarihinden en geç altı ay içinde sonuçlandırmaktadır.

KDK İletişim Bilgileri:

İnternet sitesi : <https://www.ombudsman.gov.tr>

E-posta : iletisim@ombudsman.gov.tr

Adres : Kavaklıdere Mah. Zeytindalı Caddesi No:4 Çankaya/ANKARA

İstanbul Bürosu Adres : Halaskargazi Mahallesi Matbacı Osmanbey Sokak No:46 Şişli/İSTANBUL

3. Cumhuriyet Savcılıklarına Suç Duyurusunda Bulunmak

Ayrımcılık veya hak ihlaline uğranılması halinde, hukuksal destek olarak savcılıklara suç duyurusunda bulunulabilir. Savcılığa yapılacak suç duyurularında başvuru süreleri ve prosedürleri nedeniyle herhangi bir hak kaybına uğramamak adına avukattan profesyonel hukuki destek alınması tavsiye edilir.

Şikayette bulunacak kişinin maddi durumunun avukat ile çalışmaya uygun olmaması halinde bulunduğu ildeki barodan Adli Yardım talebinde bulunması mümkündür.

4. Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) Bireysel Başvuru

AYM'ye bireysel başvuru yapılabilmesi için ihlal edildiği düşünülen hak ve özgürlüğün hem Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ya da Ek Protokollerinin birinde güvence altına alınmış olması gerekmektedir.

Bireysel başvuru, herkesin Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla başvurabileceği bir hak arama yoludur.

AYM Bireysel Başvuru Koşulları Nelerdir?

- AYM'ye bireysel başvuru gerçek kişiler tarafından yapılabildiği gibi dernekler ve vakıflar da tüzel kişiliklerine yönelik hak ihlalleri için başvuru yapabilirler.
- AYM'ye başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekmektedir. Olağan kanun yollarının tüketilmesi, başvurulabilecek bir üst yargı organının ve itiraz yolunun kalmaması hâlidir. Hakları ihlal edilen kişiler, ancak yargısal yolların tamamını tükettikten sonra AYM'ye bireysel başvuru yapabilirler. AYM, bir konuda birden fazla yargısal yol mevcut ise konu hakkındaki en etkili yargı yolunun tüketilmesini talep etmektedir.
- AYM'ye bireysel başvuru süresi, son olağan kanun yolunun tüketilmesinden itibaren 30 gündür. 30 gün içinde bireysel başvuru formunun ve ekli belgelerinin AYM'ye gönderilmesi gerekmektedir. Bu süre geçtikten sonra yapılan başvurular incelenmeden reddedilebilir.
- Bireysel başvuru formu ve ekindeki belgeleri AYM'ye, şahsen elden, adliyelerde nöbetçi mahkemeler yoluyla veya yurt dışı temsilcilikleri aracılığı ile iletilebilir. Cezaevinde bulunanlar ise cezaevi idaresi kanalıyla başvuru yapabilirler.
- Bireysel başvurular harca tabidir. Başvuru formuna harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi zorunludur.

AYM Bireysel Başvuru Nasıl Yapılır?

- Başvuru formu usulüne uygun bir şekilde tam olarak doldurulmalıdır.
<https://www.anayasa.gov.tr/tr/bireysel-basvuru/bireysel-basvuru-elektronik-formu/>
- Başvuru formunda bireysel başvuruya konu edilen olay veya yargı sürecinde, Anayasa ve AİHS'de düzenlenen hangi hakların ihlal edildiği belirtilmelidir.
- Bireysel başvuru formunun sonuç bölümünde; ileri sürülen ihlallerin tespiti ile ihlalin ortaya çıkardığı zararın giderilmesi için talepler yer almalıdır.
- Bireysel başvuru için harcının ödenmesi gerekmektedir. Ödenecek harcın tutarı her yıl yeniden belirlenir ve Resmi Gazete'de ilan edilir.
- Başvuru harcının Maliye Vezneleri'ne yatırılması gerekmektedir.
- Bireysel başvurunuzu bir avukat aracılığı ile yapmak zorunda değildir. Ancak başvuru prosedürü ve süresi dikkate alınarak herhangi bir hak kaybına uğramamak adına bir avukattan profesyonel hukuksal destek almak yararlı olacaktır.

AYM İletişim Bilgileri

İnternet sitesi : <http://www.anayasa.gov.tr>

E-posta : bilgi@anayasa.gov.tr

Adres : Ahlatlıbel Mahallesi İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4PK. 06805
Çankaya / ANKARA

ULUSLARARASI BAŞVURU MEKANİZMALARI

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İHAM) Bireysel Başvuru

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ek Protokolleri tarafından güvence altına alınan haklardan en az birinin devlet tarafından ihlal edilmesi halinde, devlet veya ihlal sırasında kamu gücü kullanmakla yetkili kamu kurumu/görevlisine karşı İHAM'a bireysel başvuru yapılabilir.

Başvuru konusu, hem devletin AİHS ile garanti altına alınan hakları doğrudan ihlal etmesi, hem de hak ihlalini önlemek için yükümlülüklerini yerine getirmemesi olabilir. Yani, devletin hakları korumaya ilişkin gerekli önlemleri almaması da hak ihlali anlamına gelebilir.

İHAM'a kimler başvurabilir?

- Gerçek kişiler,
- Tüzel kişiler (dernek ve vakıfların tüzel kişiliklerine yönelik ihlallerden doğan başvurular)
- Birçok kişiden oluşan gruplar başvuru yapabilir.

İHAM Bireysel Başvuru Koşulları Nelerdir?

- Sözleşme ve Ek Protokoller'de güvence altına alınan haklarınızdan en az birinin ihlal edilmiş olması gereklidir.
- Hak ihlalini gerçekleştirenin devlet ve kamu kurumu ya da kamu görevlileri olması gerekir. Kişiler ve ticari işletmeler aleyhine İHAM'a başvuru yapılamaz.
- Başvurucunun, hak ihlali ile ilgili iç hukuk yollarını tüketmiş olması gereklidir (AYM'ye bireysel başvuru, İHAM başvurusu yapmak için tüketilmesi gereken iç hukuk yollarından birisidir).
- Ancak İHAM başvurularında iç hukuk yollarının tüketilmiş olması şartının istisnaları bulunmaktadır.
 - İlgili iç hukuk yollarının etkisiz olması,
 - Engelleyici bir yasanın bulunması,
 - Yerleşmiş bir yargı içtihadının bulunması,
 - Sözleşmeye aykırı yerleşmiş bir idari uygulamanın bulunması,
 - Davanın çok uzun süre sürüncemede kalması,
 - Kamu görevlilerinin engellemesi nedeniyle iç hukuk yollarının kullanılamaması.
- Başvurucunun kimliği belli olmalıdır. Mahkeme nezdindeki davalara ait belgelere kamu erişimine açıktır. Kimlik bilgilerinin gizli tutulması isteniyorsa, başvuru formunu doldururken bunun gerekçeleriyle birlikte belirtilmesi gerekir.
- Aynı konuda başka bir uluslararası mekanizmaya başvurulmamış olmalıdır.
- Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmaması gereklidir.
- Başvuru hakkının kötüye kullanılmaması gereklidir.
- İç hukuk mekanizmalarınca verilen kararın kesinleşmesinden itibaren 6 ay içinde İHAM'a başvurulması gerekir. Sürenin geçmesi halinde başvuru kabul edilemez bulunabilir.
- Altı aylık başvuru süresinin hesaplanmasında başvuru formunun İHAM'a ulaştığı tarih esas alınır. Bu yüzden başvurunun iadeli taahhütlü gönderilmesi tavsiye edilir. Mahkemenin dikkate aldığı tarih, başvurunuzu gönderdiğiniz posta damgası tarihidir.
- Etkili bir iç hukuk yolunun bulunmaması, mağduriyetin yasalardaki düzenlemelerden kaynaklanması ve ihlalin sürekli olması durumunda 6 ay kuralı uygulanmaz.
- Bireysel başvurularda herhangi bir harç vb. ödemesi yapılması gerekmez.
- İHAM, bireysel başvuru yaparken avukat tarafından temsil edilmeyi zorunlu kılmaz. Ancak, başvuru için bir avukattan profesyonel hukuksal destek alınması tavsiye edilir.

İHAM Bireysel Başvuru Nasıl Yapılır?

- İHAM'a bireysel başvuru için, Mahkeme'nin sitesinde bulunan başvuru formunun mutlaka açık, okunaklı ve eksiksiz olarak doldurulması gerekir.
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/tur&c=>
- Başvuru, Avrupa Konseyi devletlerinin resmî dillerinden herhangi birisi ile yapılabilir. Bu sebeple, başvuru formunu Türkçe de hazırlanabilir. Ancak, başvuruyu İHAM'ın resmi dilleri olan İngilizce veya Fransızca yapmak başvurunun sonuçlanma süresini kısaltabilir.
- İHAM bireysel başvuruları sadece posta yoluyla yapılabilir. Başvuru formuna, başvuruyu destekleyici belgelerin birer örneğinin eklenmesi gerekir. Başvuru formu ve destekler bütün evraklar eksiksiz bir şekilde tamamlandıktan sonra aşağıdaki posta adresine gönderilmelidir.

Adres : The Registrar European Court of Human Rights Council of Europe F-67075
Strasbourg cedex France

2. Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşme Temelli Komiteler

BM insan hakları koruma rejimini oluşturan temel sözleşmeler; Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmedir.

BM Sözleşmeleri temelinde, denetim amaçlı ek ihtiyari protokoller ve hemen hemen her sözleşmeye ait bir Komite bulunmaktadır. Komiteler, hem periyodik olarak taraf devletlerden rapor talep etmekte, hem de ayrımcılığa ve hak ihlaline uğrayan kişi veya gruplardan bireysel başvuru kabul etmektedir.

Burada aranan şart, ilgili taraf devletin ilgili sözleşme veya ek ihtiyari protokolünü onaylamış olmasıdır.

İrk, etnik köken, din ve inanç temelli ayrımcılık, tüm Birleşmiş Milletler Sözleşmelerinde yasaklanmış olan ayrımcılık temelleridir. Özellikle ırk ve etnik köken temelli ayrımcılık ile ilgili düzenlemeler, Her Türlü İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmede bulunmaktadır. Bu sözleşmeye bağlı olan İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi de bireysel başvuru kabul etmektedir; ancak Komiteye başvurunun mümkün olabilmesi için ilgili taraf devletin Komiteye bu yetkiyi tanımış olması şartı aranmaktadır. 2018 itibarıyla Türkiye, bu Komiteye bireysel başvuru kabul etme veya inceleme yetkisi tanımadığından, bu başvuru yolu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına kapalıdır.

Bu nedenle ayrımcılık şikâyetlerini içeren bireysel başvurular, BM İnsan Hakları Komitesi'ne ve BM İnsan Hakları Konseyi'ne yapılabilir.

a. BM İnsan Hakları Komitesi'ne Bireysel Başvuru Koşulları Nelerdir?

- Başvuru Komite'nin sitesinde yer alan form eksiksiz şekilde doldurularak yapılabilir.
<https://www.ohchr.org/EN/Pages/Home.aspx>
- Başvuru, BM resmi dillerinden biri kullanarak yapılmalıdır (Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça, İspanyolca).
- BM Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmede yer alan haklardan en az birinin ihlali durumunda herkes Komiteye başvurabilir.
- Başvurunuzda temel kişisel bilgiler olarak sayılan mağdur olduğu iddia edilen kişinin ismi, doğum tarihi, uyruğu, posta ve mail adresi ile şikâyetin hangi devletin aleyhinde yapıldığı, başkası adına yapılan şikâyetlerde kişinin yazılı rızası, şikâyete konu olaylar, iç hukuk yollarının tüketilme süreci mümkün olduğunca detaylı, açık ve tarihsel sıraya göre yazılmalıdır. İlgili belgelerin sadece kopyaları da başvuruya eklenebilir.

- Komiteye yapılan başvuruların yoğunluğu nedeniyle, başvuru tarihi ve karar tarihi arasında birkaç yıl geçmesi mümkündür.
- Başvurucunun aynı zamanda mağdur olması şartı aranmamaktadır; ihlale uğrayan kişi adına da başvuru yapılabilir. Bu durumda kişinin yazılı rızasının gösterilmesi gerekmektedir.
- BM İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru için bir zaman sınırlaması belirlenmemiştir. Ancak başvuru hakkının kötüye kullanılmasını önlemek için, Komite, iç hukuk yollarının tüketilmesinden 5 yıl sonrasında yapılan başvuruları ya da başka bir uluslararası mekanizmanın kararından 3 yıl sonrasında yapılan başvuruları, haklı gerekçe gösterilmedikçe reddetmektedir.
- Başvuru 50 sayfayı geçmemelidir (ekler hariç); 20 sayfayı geçen başvurularda ise 5 sayfalık esas bilgileri içeren bir özet sunulmalıdır.
- Komite, aynı anda başka bir uluslararası mekanizma tarafından incelenmekte olan bireysel başvuruları dikkate almamaktadır.
- Bireysel başvuru ya da başvuruya konu olay(lar) başka bir mekanizma tarafından incelendiyse ve eğer BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, daha kapsamlı bir koruma mekanizması sağlıyorsa, bu bireysel başvuru, BM İnsan Hakları Komitesi tarafından incelenebilir.
- Başka mekanizmalar tarafından usulen reddedilen başvurular, reddeden mekanizma tarafından incelenmemiş sayıldığından, aynı başvuru İnsan Hakları Komitesi'ne taşınabilir.
- Komite'nin başvuru hakkındaki kararı web sitelerinde kamuya duyurulmaktadır.
- Ancak başkası adına yapılan başvurularda mağdurun kimliğinin gizli tutulması talep edilebilir.
- Başvurular aşağıdaki adreslere, e-posta ya da posta yoluyla gönderilmelidir.

E-posta

: petitions@ohchr.org

Adres

: Petitions and Inquiries Section Office of the High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva 1211 Geneva 10, Switzerland

b. BM İnsan Hakları Konseyi'ne Şikâyet Nasıl Yapılır?

- Şikâyet, yazılı olarak, İnsan Hakları Konseyi'nin web sitesindeki şikâyet usulü formunu doldurarak yapılabilir.
- Başvuru, BM resmi dillerinden birini kullanarak yapılmalıdır (Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça, İspanyolca).
- BM İnsan Hakları Konseyi, şikâyet usulü kapsamında sistematik ve ağır insan hakları ihlallerine ilişkin başvuruları incelemektedir. İnsan Hakları Konseyi'ne başvuru olanağı, herhangi bir insan hakları sözleşmesine bağlı değildir, BM Şartı'nın imzalanmasından doğmaktadır.
- Bu mekanizma yoluyla herhangi bir ülke aleyhine şikâyet yapılabilir. Şikâyete konu ülkenin belli bir sözleşmeyi onaylamış olması ya da belli maddelere çekince koymamış olması şartı aranmamaktadır.
- Bu Şikâyet Usulü, sadece sistematik nitelik taşıyan ağır insan hakları ihlallerine ilişkin kullanılabilir. Tekil insan hakları ihlallerine ilişkin bir bireysel başvuru yolu değildir. Bu nedenle, başvuru sahibi/sahiplerine bireysel tazminat sağlamamaktadır.
- BM İnsan Hakları Konseyi Şikâyet Usulü, insan hakları ihlali sonucunda mağdur olan birey, gruplar ya da sivil toplum örgütlerinden gelen başvurulara açıktır. Şikâyet usulünü kullanan kişinin bizzat olaya tanık olması gereği aranmamaktadır. Başvuruda iddia edilen ihlalin somut ve güvenilir delillerle desteklenebilir olması en önemli husustur.
- Başvuruya konu şikâyet, sadece medya haberlerine dayanmıyor olmalıdır.
- Başvuruya konu şikâyet açıkça siyasi saikle yapılmamış olmalıdır.
- 15 sayfayı geçmemelidir.
- Şikâyete konu olay ve bilgiler mümkün olduğunca detaylı olarak açıklanmalı ve imzalanmalıdır (Mağdur olduğu iddia edilen kişilerin isimleri, tarih, konum, hangi hak/hakların ihlal edildiği ve benzeri bilgiler de dâhil olmak üzere).

- Başvuruya konu olan olaylar ile ilgili delil/belge ya da bilgileri içeren dokümanların kopyalarını başvurunuza eklemeniz gerekmektedir.
- Başvuruya konu şikâyet halihazırda başka bir özel prosedür, sözleşme temelli komite ya da diğer Birleşmiş Milletler ya da insan hakları alanında yer alan bölgesel denetim usulü tarafından inceleme aşamasında olmamalıdır.
- Mevcut tüm iç hukuk yollarının tüketilmiş olması gerekmektedir. Bu kuralın istisnası ise, çözüm sürecinin makul olmayan şekilde uzatılması veya etkili çözüm bulunma ihtimalinin olmaması durumlarıdır.
- Şikâyetin dili hakaret içermemelidir, ancak diğer tüm koşulları içeren bir şikâyet, söz konusu ifadeler silinerek kabul edilebilir.
- Konsey, aksine karar vermediği sürece başvurucu kimliğini ve sürecin detaylarını gizli tutmaktadır. Bu durum, başvuru sahibinin Konsey'e başvurduğunu duyurmasına engel değildir.
- Ancak başvurular anonim olarak yapılamaz. Anonim olarak yapılan başvurular reddedilmektedir.
- Başvuru ücreti bulunmamaktadır.
- Başvurunuzu, Konsey'in web sitesindeki formu doldurduktan sonra aşağıda belirtilen adreslere posta ya da e-posta yoluyla yollayabilirsiniz.

E-posta

: cp@ohchr.org

Adres

: Complaint Procedure Unit Human Rights Council Branch Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights United Nations Office at Geneva CH-1211 Geneva 10, Switzerland

Hak Arama Başvuruları için Destek Hizmetleri

Adli Yardım

Yargılama masrafları (avukatlık ücretleri, yargılama harç ve masrafları, hukuk davalarındaki bilirkişi ücretleri vb.) başvurucular için adalete erişim konusunda engel teşkil etmektedir.

Bu sebeple, mevzuat kapsamında iki tür adli yardım desteği düzenlenmesi yapılmıştır. Adli yardım desteği barolara yapılacak başvuru veya mahkeme kararı ile alınabilir.

1. Barolardan Adli Yardım Talebi: Ayrımcılığa uğrayan kişinin maddi durumu avukat ile çalışmaya uygun değilse, kişi yaşadığı ildeki barodan Adli Yardım talebinde bulunabilir. Barolar tarafından verilen adli yardım desteği avukatlık hizmeti ile sınırlı olup yargılama giderlerini (mahkeme harçları, bilirkişi ücretleri vb.) kapsamamaktadır.

Barolardan Adli Yardım Talebi İçin Gerekli Belgeler:

- Muhtardan alınacak fakirlik belgesi,
- Muhtardan alınacak ikametgah belgesi,
- Nüfus cüzdan fotokopisi,
- Dava için gerekli belgelerin fotokopisi

2. Mahkeme Kararı ile Adli Yardım: Gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, kamuya yararlı dernek ve vakıflar ile yabancı uyruklu kişiler dava açılmadan önce yargılamanın yapılacağı mahkemeye, dava açıldıktan sonra ise asıl talep veya işin karara bağlanacağı mahkemeye adli yardım talebinde bulunabilirler.

Mahkeme, yapılacak dava ve icra takibi sırasında yapılması gereken tüm giderlerin Devlet tarafından avans olarak ödenmesine; davanın avukat ile takibi gerekiyorsa, ücreti sonradan ödenmek üzere bir avukat teminini sağlanmasına karar verebilir. Mahkeme başvurunun kısmen veya tamamen kabulüne karar verebileceği gibi; başvurunun yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olduğuna kanaat getirirse başvuruyu reddedebilir.

Mahkemeden adli yardım talebinde bulunurken, talepte bulunan kişinin finansal durumunu gösterir her türlü belgeyi de başvuru dilekçesi ile birlikte mahkemeye sunması gereklidir.

Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) Gereği Alınabilecek Hukuki Destekler:

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre şüpheli veya sanık müdafisi (avukat) seçebilecek durumu olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafisi görevlendirilir.

Müdafisi bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafisi görevlendirilir.

- Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada istem aranmaksızın bir müdafisi görevlendirilir.

Tercüman Bulundurulması Zorunlu Haller

- Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; savcılık ya da mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.

PROJE HAKKINDA

Hrant Dink Vakfı Sivil Toplum Güçlendirme Hibe Programı tarafından desteklenen Ayrımcılığın Önlenmesinde Başvuru Mekanizmalarının Kullanılmasının Desteklenmesi Projesi TOHAV ve ESHİD tarafından yürütülmektedir.

Türkiye’de ayrımcılık yasağı, hukuken tanımlanarak güvence altına alınmasına rağmen, ulusal ve uluslararası önleme mekanizmaları da dahil olmak üzere, hukuki mekanizmalar, ayrımcılık ile mücadele ve ayrımcılık yasağının uygulanmasında yetersiz kalmaktadır. Ayrımcılık yasağını düzenleyen mevzuatın yetersizliği ve yargı makamlarının tutumunun etkisi ile Türkiye’de maddi vaka işaret ettiği halde, özellikle ceza hukuk anlamında ayrımcılık veya nefret suçlarından soruşturma ve yargılamanın yeterli olarak yürütülmediği gözlemlenmektedir.

Bu bağlamda eş başvurucu kurumlar, ayrımcılıkla mücadelenin desteklenmesi ve ayrımcılık karşısında başvuru mekanizmalarının etkin kullanılması için sivil toplum örgütleri ile ortak çalışmalar yapmakta, hukuk okur-yazarlığı eğitimi vermekte ve bireysel başvurular almaktadır.

İnternet sitesi : www.ayrimciligakarsi.org
E-posta : info@ayrimciligakarsi.org

TOPLUM VE HUKUK ARAŞTIRMALARI VAKFI

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı, gerek kurucu ve üyelerinin, gerekse vakfın amacı kapsamına giren birey, topluluk ve kuruluşlarla dayanışmak, ağlar kurmak, insan hakları ihlallerine karşı mücadele etmek, kamuoyu oluşturmak hedefi ile faaliyetlerini yürütür. Vakıf, yapılacak başvurular konusunda araştırma ve incelemeler yapar, yaptırır, görüş bildirir; talepte bulunan kişi, kuruluş ve topluluklara hukuki, maddi, manevi, eğitsel, sanatsal, kültürel, tıbbi, sportif, estetik, sıhhi vb. yardımlarda bulunur. Amacına uygun özgül konularda ve özellikle de iç hukuka, evrensel hukuka, insan haklarına, çağdaş adalet duygusuna ve hakkaniyete, sosyo-kültürel yapıya aykırı hukuksal ve yasal düzenlemelerin değiştirilmesi için çaba gösterir. Bu çabayı gerçekleştirmeye yönelik çeşitli çalışma birimleri kurar, insan hakları ihlallerinin takibi, araştırılması ve raporlaması alanlarında faaliyet yürütür. Vakfımız ayrımcılık ve hak ihlalleri karşısında başvuruculara hukuki ve talep halinde tıbbi destek sunmaktadır. Bu kapsamda, İstanbul’da bulunan tramva ve rehabilitasyon merkezi aracılığı ile işkence ve kötü muamele mağdurlarına hukuki ve tıbbi destek sunmaktadır.

Telefon : 0 (212) 293 47 70-71
Faks : 0 (212) 293 47 72
İnternet sitesi : www.tohav.org
E-posta : tohavbilgi@gmail.com
Adres : Kuloğlu Mah. Turnacıbaşı Sk. No: 55/57 Kat: 3-4-5 Beyoğlu/İSTANBUL

EŞİT HAKLAR İÇİN İZLEME DERNEĞİ

İnsan hak ve özgürlüklerinin herkes için tanınması ve eşit fırsatlarla sağlanmasını hedeflemektedir. ESHİD'in yegane çalışma alanı; ayrımcılığın önlenmesi, insan hakları ve farklılıklara saygının geliştirilmesi ve demokratik bir toplumun yaratılması için izleme ve raporlama çalışmaları yapmaktır. Derneğimiz ayrımcılık veya hak ihlaline uğradığınız konu ile ilgili, e-posta, telefon veya posta yoluyla bireysel başvurular almaktadır.. Dernek olarak başvuruculara temel düzeyde hukuksal yönlendirme desteği sunulmaktadır. Ayrıca, Ombudsmanlık, TİHEK ve BM Komiteleri'ne yapacağınız başvurular için de destek sunulmaktadır. Başvurucu tarafından derneğe yetki verilmesi halinde Ombudsmanlığa başvuruda bulunmaktadır.

Telefon : +90 212 293 63 77

İnternet sitesi : www.esithaklar.org

E-posta : info@esithaklar.org

Adres : Gümüşsuyu Mah. Ağcırağı Sk. Pamir Apt. No:7/1 -Beyoğlu /İSTANBUL

İnternet sitesi: www.ayrimciligakarsi.org
E-posta: info@ayrimciligakarsi.org

TOHAV
Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı
Foundation for Society and Legal Studies

Bu broşür Hrant Dink Vakfı Hibe Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğın sorumluluğu tamamiyla Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfına aittir ve Avrupa Birliği'nin ve/veya Hrant Dink Vakfı'nın görüşlerini yansıtmamaktadır.